અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

===

અનામત રાખ્યા તારીખ : ૩૦/૦૭/૨૦૨૬

જાહેર કર્યા તારીખ : ૦૭/૦૮/૨૦૨૬

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૫૨૮૭/૨૦૨૬

વિથ

સિવિલ એપ્લિકેશન (સ્ટે રદ કરવા માટે) નં. ૧/૨૦૨૬

ઈન આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૫૨૮૭/૨૦૨૬

મંજૂરી અને સહી માટે :

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૌલિક જે. શેલત

===

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

===

બંશીધર પેટ્રોલિયમ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

મેસર્સ રિલાયન્સ બીપી મોબિલિટી લિમિટેડ અને અન્ય

==

ઉપસ્થિતિ :

અરજદાર(રો) નં. ૧,૨,૩,૪,૫,૬,૭ તરફે વકીલ શ્રી બી. સી. ઠક્કર (૧૧૨૬૦) સાથે વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિતુલ શેલત

અરજદાર(રો) નં. ૧,૨,૩,૪,૫,૬,૭ તરફે વકીલ શ્રી રણધીર રાજપુરોહિત (૧૩૪૪૮)

અરજદાર(રો) નં. ૧,૨,૩,૪,૫,૬,૭ તરફે વકીલ સુશ્રી નૂપુર કે. દલાલ (૧૧૨૫૯)

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે વકીલ શ્રી કશ્યપ આર. જોશી (૨૧૩૩) સાથે વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રાશેષ સંજણવાલા

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ તરફે નોટિસ બજાવાયેલ

==

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી મૌલિક જે. શેલત

સી.એ.વી. ચુકાદો

૧. અરજદારો તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બી.સી. ઠક્કર વતી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિતુલ શેલત અને સામાવાળા નં. ૧ તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી કશ્યપ આર. જોશી વતી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રાશેષ સંજણવાલાને સાંભળવામાં આવ્યા.

૨. રૂલ તુરંત પરત કરવાપાત્ર. વિદ્વાન વકીલ શ્રી કશ્યપ આર. જોશી સામાવાળા નં. ૧ તરફે રૂલની નોટિસની બજવણી માફ રાખે છે. બજવણી થયેલ હોવા છતાં, સામાવાળા નં. ૨ તરફે કોઈ ઉપસ્થિત નથી. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની સંમતિથી, મામલો સુનાવણી માટે હાથ પર લેવામાં આવે છે.

૩. હાલના અરજદારો મૂળ પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૭ – વાદગ્રસ્ત મિલકતના મૂળ પટ્ટા આપનાર – પ્રતિવાદી છે, જ્યારે સામાવાળા નં. ૧ એ વિદ્વાન પ્રિન્સિપાલ સિનિયર સિવિલ જજ, જેતપુરની કોર્ટ સમક્ષ પેન્ડિંગ રેગ્યુલર સિવિલ સૂટ નં. ૧૦૪/૨૦૨૫ ના મૂળ વાદી – પટ્ટા રાખનાર છે અને સામાવાળા નં. ૨ મૂળ પ્રતિવાદી નં. ૮ છે. સુવિધા ખાતર, હવે પછી, પક્ષકારોનો ઉલ્લેખ દાવામાં તેમની મૂળ સ્થિતિ મુજબ કરવામાં આવશે.

ટૂંકી હકીકતો

૪. વાદીએ વાદગ્રસ્ત મિલકત, કે જેની માલિકી પ્રતિવાદીની હતી, તેના સંબંધમાં તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૦૫ ના રોજ પ્રતિવાદી સાથે રજિસ્ટર્ડ ભાડા કરાર (લીઝ એગ્રીમેન્ટ) કર્યો હતો. ઉપરોક્ત પટ્ટા પહેલાં, વાદીએ વાદગ્રસ્ત મિલકત પર પેટ્રોલ પંપ – રિટેલ આઉટલેટ ચલાવવા માટે તારીખ ૩૦.૦૮.૨૦૦૪ ના રોજ પ્રતિવાદીઓને પોતાના ડીલર તરીકે નિયુક્ત કર્યા હતા.

૪.૧ ઉપરોક્ત પટ્ટો ૨૦ વર્ષના સમયગાળા માટે હતો અને તે તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ પૂર્ણ થયો હતો. ભાડા કરાર (લીઝ ડીડ) ની શરત નં. ૩(૮) મુજબ, પટ્ટાની મુદત સમાપ્ત થાય તે પહેલાં, જો પટ્ટો રાખનાર પટ્ટાનું

નવીનીકરણ કરવાની ઈચ્છા ધરાવતો હોય, તો તેણે પટ્ટો આપનારને લેખિતમાં નોટિસ આપવી પડશે. પટ્ટો આપનારે પટ્ટો રાખનારને ભાડા કરારના અમલ વખતે સંમત થયેલી શરતોને સમકક્ષ વધુ મુદત માટે ભાડે આપેલ જગ્યા (વાદગ્રસ્ત મિલકત) નો નવીકરણ થયેલ પટ્ટો આપવો પડશે.

૪.૨ વાદી અને પ્રતિવાદીઓ વચ્ચેનો ડીલરશીપ કરાર તારીખ ૨૦.૦૩.૨૦૨૫ ના રોજ સમાપ્ત થયો હતો, જેમાં વાદીએ તેના તારીખ ૨૦.૦૩.૨૦૨૫ ના પત્ર દ્વારા પ્રતિવાદી સાથેનો ડીલરશીપ કરાર રદ કર્યો હતો. પ્રતિવાદીએ, તેના બદલામાં, રિટેલ આઉટલેટ - પેટ્રોલ પંપનો કબજો વાદીને સોંપ્યો હતો. ઉપરોક્ત પત્રમાં પ્રતિવાદી દ્વારા એક શેરો કરવામાં આવ્યો છે કે તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ પટ્ટો પૂર્ણ થતાં, વાદીએ વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો પ્રતિવાદીને સોંપવો પડશે.

૪.૩ ઉપરોક્ત શરતો મુજબ, લીઝ ડીડ પૂર્ણ થાય તે પહેલાં, વાદીએ તેના તારીખ ૦૧.૦૮.૨૦૨૫ ના પત્ર દ્વારા પ્રતિવાદીઓને પટ્ટાનું નવીનીકરણ કરવા વિનંતી કરી હતી, જે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા તેમના તારીખ ૧૯.૦૮.૨૦૨૫ ના પત્ર દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી હતી. ફરીથી, વાદીએ તેના તારીખ ૦૬.૧૧.૨૦૨૫ ના પત્ર દ્વારા પ્રતિવાદીઓને તેમાં સમાવિષ્ટ નિયમો અને શરતો મુજબ લીઝ ડીડનું નવીનીકરણ કરવા આગળ આવવા વિનંતી કરી હતી. પ્રતિવાદીએ તારીખ ૧૪.૧૧.૨૦૨૫ ના ઈમેલ દ્વારા આવી વિનંતી સ્પષ્ટપણે નકારી કાઢી હતી.

૪.૪ પ્રતિવાદીએ પટ્ટાનું નવીનીકરણ કરવા તરફ કોઈ ઝુકાવ દર્શાવ્યો ન

હોવાથી, વાદીએ તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ રેગ્યુલર સિવિલ સૂટ નં. ૧૦૪/૨૦૨૫ દાખલ કર્યો છે. ઉપરોક્ત દાવો પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા કરાર, એટલે કે લીઝ ડીડના વિશિષ્ટ પાલનની માંગણી કરતો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. વાદીએ આંક ૫ નીચે મનાઈ હુકમની અરજી દાખલ કરીને વચગાળાના મનાઈ હુકમની પણ માંગણી કરી હતી. મનાઈ હુકમની અરજી સીપીસીના ઓર્ડર ૩૯ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ટ્રાયલ કોર્ટે તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ ઉપરોક્ત દાવામાં નોટિસ જારી કરી હતી જે પ્રતિવાદીને તારીખ ૦૪.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ મળી હતી.

૪.૫ વાદીએ તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ જેતપુર સિટી પોલીસ સ્ટેશનમાં પોલીસ સુરક્ષાની માંગણી કરતી અરજી દાખલ કરી હોવાનું જણાય છે, કારણ કે પ્રતિવાદી દ્વારા બળપ્રયોગ કરવામાં આવી શકે છે અને તેના કબજામાં દખલ થઈ શકે છે તેવી દહેશત હતી.

૪.૬ એવું જણાય છે કે પ્રતિવાદીઓ પર નોટિસ / સમન્સની બજવણી થાય તે પહેલાં, તેઓએ તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ વાદી પાસેથી વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો મેળવી લીધો હતો. પ્રતિવાદીના જણાવ્યા મુજબ, વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો વાદી દ્વારા કોઈપણ વિરોધ વિના સોંપવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે વાદીના જણાવ્યા મુજબ, તે બળજબરીથી મેળવવામાં આવ્યો હતો.

૪.૭ વાદીએ તેના કબજાની પુનઃસ્થાપના માટે સીપીસીની કલમ ૧૫૧ સાથે વંચાણે લેતાં સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટ ૧૯૬૩ (જે હવે પછી સંક્ષિપ્તમાં "૧૯૬૩ નો

અધિનિયમ" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૬ હેઠળ તારીખ ૧૧.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ આંક ૭ નીચે વાદગ્રસ્ત અરજી દાખલ કરી હતી.

૪.૮ વાદીએ તેની સાથે સાથે જ તારીખ ૧૧.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ સીપીસીના ઓર્ડર ૬, રૂલ ૧૭ હેઠળ સુધારા અરજી દાખલ કરી હતી જેના દ્વારા દાવાની તેમજ મનાઈ હુકમની અરજીની માંગણીમાં સુધારો માંગવામાં આવ્યો હતો. વાદીએ દાવો દાખલ કર્યા પછી બનેલી ઉપરોક્ત અનુગામી ઘટનાનો સમાવેશ કરીને દાવામાં સુધારો કરવા અને આ સંબંધમાં આનુષંગિક દાદ ઉમેરવાની માંગ કરી હતી. સુધારા અરજી આજની તારીખે પેન્ડિંગ છે.

૪.૯ પ્રતિવાદીએ અનુક્રમે તારીખ ૧૭.૦૧.૨૦૨૬ અને ૧૫.૦૧.૨૦૨૬ ના રોજ જવાબ દાખલ કરીને વાદગ્રસ્ત અરજી તેમજ સુધારા અરજી સામે વાંધો ઉઠાવ્યો હોવાનું જણાય છે.

૪.૧૦ પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે તેના તારીખ ૧૮.૦૩.૨૦૨૬ ના વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા વાદગ્રસ્ત અરજી મંજૂર કરી હતી, જેના દ્વારા પ્રતિવાદીઓને હુકમની તારીખથી ૧૫ દિવસની અંદર વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો વાદીને પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. એવું પણ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે દાવાના આખરી નિકાલ સુધી આ હુકમના અનુસંધાને પુનઃસ્થાપિત કરાયેલી વાદગ્રસ્ત મિલકતના કબજા અને સ્વરૂપ અંગે બંને પક્ષકારોએ યથાસ્થિતિ જાળવવાની રહેશે.

૪.૧૧ ઉપરોક્ત વાદગ્રસ્ત હુકમથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ થઈને, પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૭ એ ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ દાખલ કરેલી હાલની અરજી દ્વારા આ કોર્ટનો આશરો લીધો છે.

<u>અરજદારો – પ્રતિવાદીઓની રજૂઆતઃ</u>

૫. અરજદારો તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી બી.સી. ઠક્કર સાથે ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિતુલ શેલતે નીચે મુજબની રજૂઆતો કરી છે.

૫.૧ ટ્રાયલ કોર્ટે વાદગ્રસ્ત અરજી કે જે અનિવાર્યપણે ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવી હતી તેને મંજૂર કરીને હકુમતવિષયક ભૂલ કરી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૬ મુજબ, ટ્રાયલ કોર્ટે વાદીને મૂળ દાવો દાખલ કરવા નિર્દેશ આપવો જોઈતો હતો અને કાયદાની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ હેઠળ દાખલ કરવા માંગેલી વાદગ્રસ્ત અરજીને ગ્રાહ્ય રાખી શકી ન હોત.

૫.૨ ટ્રાયલ કોર્ટે પક્ષકારોને, ખાસ કરીને પ્રતિવાદીને, દાવાના આખરી નિકાલ સુધી વાદગ્રસ્ત મિલકતના કબજા અને સ્વરૂપ અંગે યથાસ્થિતિ જાળવવાનો નિર્દેશ આપીને ગંભીર ભૂલ કરી છે. વાદી દ્વારા ઓર્ડર ૩૯ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી મનાઈ હુકમની અરજીનો ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા હજુ નિર્ણય કરવાનો બાકી છે, પરંતુ વાદગ્રસ્ત હુકમમાં કરવામાં આવેલા અવલોકનો દર્શાવે છે કે અનિવાર્યપણે ટ્રાયલ કોર્ટે આંક ૫ નીચે દાખલ કરાયેલી મનાઈ હુકમની અરજીનો નિર્ણય કર્યા વિના જ મનાઈ હુકમની અરજી નક્કી કરી દીધી છે.

૫.૩ ટ્રાયલ કોર્ટે એ હકીકતને સંપૂર્ણપણે નજરઅંદાજ કરી છે કે સીપીસીના ઓર્ડર ૬, રૂલ ૧૭ હેઠળ વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી સુધારા અરજી હજુ પણ નિર્ણય માટે પેન્ડિંગ છે જેમાં પણ, વાદીએ પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિની દાદ અંગે સુધારો માંગ્યો હતો. જ્યાં સુધી ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વાદીની તરફેણમાં આવી અરજી મંજૂર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, સમાંતર કાર્યવાહીમાં, એટલે કે વાદગ્રસ્ત અરજીમાં, વાદીની તરફેણમાં કોઈ રાહત આપી શકાઈ ન હોત.

૫.૪ ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૬ એ પોતાનામાં જ એક સંપૂર્ણ સંહિતા છે. જ્યારે પણ કોઈ વ્યક્તિ બેદખલ થયાનો દાવો કરે છે, ત્યારે તેની પાસે ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ દાવો દાખલ કરવાનો ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય છે. ટ્રાયલ કોર્ટે પક્ષકારોને તેમના પુરાવા રજૂ કરવાની સ્વતંત્રતા આપવી જરૂરી છે. પુરાવા નોંધ્યા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટ તે દાવામાં યોગ્ય હુકમ પસાર કરી શકે છે. જ્યારે કે, વાદગ્રસ્ત હુકમ પસાર કરતી વખતે, પ્રતિવાદીઓને ન તો આવી તક આપવામાં આવી હતી કે ન તો ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ પરિકલ્પિત પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું હતું.

૫.૫ ટ્રાયલ કોર્ટ એ બાબતની મૂલવણી કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે કે વાદીએ રેકોર્ડ પર સાબિત કર્યું નથી કે પ્રતિવાદી દ્વારા તેને વાદગ્રસ્ત મિલકતમાંથી બળજબરીથી બેદખલ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રતિવાદી દ્વારા વાદીને મોકલવામાં આવેલ તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ નો ઈમેલ વ્યવહાર દર્શાવે છે કે વાદી પાસેથી પ્રતિવાદીને વાદગ્રસ્ત મિલકતનું સરળતાપૂર્વક હસ્તાંતરણ થયું હતું, એટલા માટે

કે ઉપરોક્ત ઈમેલ વ્યવહારનો વાદી દ્વારા ક્યારેય જવાબ આપવામાં આવ્યો ન હતો.

૫.૬ ટ્રાયલ કોર્ટે વાદીની તરફેણમાં મજબૂત પ્રથમદર્શી કેસ, સુવિધાનું સંતુલન અને સરભર ન થઈ શકે તેવું નુકસાન હોવાનું માની લઈને કાયદાની ગંભીર ભૂલ પણ કરી છે. એ નિર્વિવાદ હકીકત છે કે પ્રતિવાદી દ્વારા વાદીની તરફેણમાં કરવામાં આવેલ લીઝ ડીડ તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ સમાપ્ત થઈ ગયું હતું, અને ત્યારબાદ વાદી પાસે વાદગ્રસ્ત મિલકત જાળવી રાખવાનો કોઈ કાનૂની અધિકાર નથી. પ્રતિવાદીના જણાવ્યા મુજબ, તારીખ ૨૩.૦૩.૨૦૨૫ ના રોજ, વાદીએ પ્રતિવાદીની ડીલરશીપ સમાપ્ત કરતી વખતે પ્રતિવાદી પાસેથી વાદગ્રસ્ત જગ્યાનો બળજબરીથી કબજો મેળવી લીધો હતો, પરંતુ તે સમયે પણ, પ્રતિવાદીએ સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ પટ્ટો પૂર્ણ થતાં, વાદીએ વાદગ્રસ્ત જગ્યા ખાલી કરવી પડશે, અને તે વાદી દ્વારા તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ પ્રતિવાદીની તરફેણમાં ખાલી કરવામાં આવી હતી.

૫.૭ ટ્રાયલ કોર્ટે તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૨૫ પછી વાદી કાયદેસરના કબજામાં હતો અને આદેશાત્મક વચગાળાની દાદ મેળવવા માટે હકદાર હતો તેમ માની લઈને કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરી છે, જેના દ્વારા પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિનો હુકમ કર્યો હતો. પટ્ટાની મુદત સમાપ્ત થયા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કોઈ રક્ષણ સહિતની કોઈ રાહત આપવામાં આવી ન હોવાને કારણે પણ, વાદીનો કબજો કોઈપણ રીતે કાયદેસર હોઈ શકે નહીં. પ્રશ્નવાળા દાવામાં નોટિસ જારી કરતી વખતે અને

વાદગ્રસ્ત હુકમના આધારે, વાદીને વાદગ્રસ્ત મિલકતમાં ચાલુ રહેવાનું લાયસન્સ મેળવવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. એટલું જ નહીં, વાદગ્રસ્ત હુકમને કારણે, પ્રતિવાદી ગુજરાત લેન્ડ ગ્રેબિંગ (પ્રોહિબિશન) એક્ટ, ૨૦૨૦ હેઠળ વાદી સામે ફરિયાદ નોંધાવવાના તેના અધિંકારનો ઉપયોગ કરવાથી વચિત રહે છે, કારણ કે પટ્ટાના સમયગાળા પછીનો વાદીનો કબજો ગેરકાયદેસર કબજા સિવાય બીજું કંઈ નથી.

૫.૮ વાદી પાસે સ્વતંત્ર દાવો દાખલ કરવાનો અથવા આંક ૫ નીચે દાખલ કરેલી તેની મનાઈ હુકમની અરજીમાં આદેશાત્મક મનાઈ હુકમની માંગણી કરવાનો ઉપાય ઉપલબ્ધ હતો ત્યારે ટ્રાયલ કોર્ટે કોઈ રાહત આપવી જોઈતી ન હતી. વાદીએ ન તો ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ દાવો દાખલ કર્યો છે, કે ન તો આંક ૫ નીચે પહેલેથી દાખલ કરેલી મનાઈ હુકમની અરજીમાં આદેશાત્મક મનાઈ હુકમ માટે અરજ કરી છે, કારણ કે તેમાં હજુ સુધારો કરવાનો બાકી છે. કાયદાનો આ એક સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે જ્યારે સીપીસી હેઠળ કોઈ સ્પષ્ટ જોગવાઈ ઉપલબ્ધ હોય, ત્યારે ટ્રાયલ કોર્ટે સીપીસીની કલમ ૧૫૧ હેઠળ તેની અંતર્નિહિત સત્તાનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ નહીં. પ્રતિવાદીને દાવાના સમન્સ/નોટિસની બજવણી તારીખ ૦૪.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ મળી હતી અને તે પહેલાં, વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ વાદી દ્વારા પ્રતિવાદીની તરફેણમાં પહેલેથી જ સોંપી દેવામાં આવ્યો હતો, જેથી એવું માની શકાય નહીં કે પ્રતિવાદીએ દાવાની પેન્ડન્સી દરમિયાન વાદીને આપખુદ રીતે બેદખલ કર્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ અથવા આ કોર્ટ સમક્ષ વાદી દ્વારા રજૂ

કરવામાં આવેલા ચુકાદાઓ હાલના કેસને લાગુ પડતા નથી; બલ્કે, વાદી મજબૂત પ્રથમદર્શી કેસ દર્શાવવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે.

૫.૯ કાયદાની સુસ્થાપિત સ્થિતિ મુજબ અને પેટ્રોલિયમ રૂલ્સ ૨૦૦૨ ના નિયમ ૧૫૨ મુજબ, ઓઈલ માર્કેટિંગ કંપની / ડીલરની તરફેણમાં કોઈપણ પ્રવર્તમાન પટ્ટો ન હોવાને કારણે, વાદી દ્વારા કોઈ પેટ્રોલિયમ રિટેલ આઉટલેટ ચાલુ રાખી શકાય નહીં.

૫.૧૦ પોતાની દલીલોના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિતુલ શેલતે નીચે મુજબના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે.

(૧) યુ. સુધીરા અને અન્ય વિ. સી. યશોદા અને અન્ય, (૨૦૨૫) ૪ એસ.સી.સી. ૨૧૫ (ફકરો ૧૮) માં અહેવાલ થયેલ.

(૨) ચૂરાપિલન જમીલા અને અન્ય વિ. પદવન્ના શમસીર અને અન્ય, ૨૦૨૬ : કેઆર : ૧૪૨૮ માં અહેવાલ થયેલ.

૫.૧૧ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિતુલ શેલતે આ કોર્ટને હાલની અરજી મંજૂર કરવા વિનંતી કરી છે.

<u>સામાવાળા નં. ૧ – વાદીની રજૂઆત:</u>

૬. સામાવાળા નં. ૧ – વાદી તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી કશ્યપ જોશીની સહાય મેળવતા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રાશેષ સંજણવાલાએ નીચે મુજબની રજૂઆતો કરીને આ અરજીનો ભારપૂર્વક વિરોધ કર્યો છે.

૬.૧ ટ્રાયલ કોર્ટે કાયદાની કોઈ ભૂલ કરી નથી અને તે મુજબ, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ આ કોર્ટના કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી. કાયદાની આ એક સુસ્થાપિત સ્થિતિ છે કે જ્યાં સુધી વાદગ્રસ્ત હુકમ કાયદાની પ્રત્યક્ષ ભૂલથી પીડાતો ન હોય, વિકૃત ન હોય અને/અથવા કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતોથી વિપરીત પસાર કરવામાં ન આવ્યો હોય, ત્યાં સુધી માત્ર બીજો દ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોવાના કારણે આ કોર્ટે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ નહીં.

૬.૨ ટ્રાયલ કોર્ટે તેના વ્યક્તિલક્ષી સંતોષની સ્પષ્ટ નોંધ લીધી છે કે પ્રતિવાદીએ એકપક્ષીય રીતે વાદી પાસેથી વાદગ્રસ્ત જગ્યાનો કબજો મેળવી લીધો છે, તે પણ દાવાની પેન્ડન્સી દરમિયાન અને તે મુજબ, પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિનો હુકમ કર્યો છે. ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે કે પ્રતિવાદી એવું માની શકે નહીં કે પટ્ટાનો સમયગાળો પૂરો થતાં, તેઓ કાયદાનો આશરો લીધા વિના એકપક્ષીય રીતે કબજો લેવા માટે હકદાર છે.

૬.૩ વાદીએ રેકોર્ડ પર સફળતાપૂર્વક સાબિત કર્યું છે કે તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ પ્રતિવાદી દ્વારા વાદીને બળજબરીથી બેદખલ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રતિવાદી તરફથી આવા ગેરકાયદેસર કૃત્યની દહેશત હોવાથી, વાદીએ તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ જરૂરી સુરક્ષા પૂરી પાડવા માટે પોલીસને વિનંતી પણ કરી હતી, પરંતુ તે પૂરી પાડવામાં આવી ન હતી, જેનું આખરે પરિણામ દાવાની પેન્ડન્સી દરમિયાન વાદીની બેદખલીમાં આવ્યું હતું.

૬.૪ પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા લીઝ ડીડમાં નવીનીકરણની કલમ ઉપલબ્ધ હોવા છતાં પ્રતિવાદીઓએ પટ્ટાનું નવીનીકરણ ન કરવાનો પોતાનો ઇરાદો જાહેર કર્યો હોવાથી, વાદીને તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ કરારના વિશિષ્ટ પાલનની માંગણી કરતો દાવો દાખલ કરવાની ફરજ પડી હતી, પરંતુ મનાઈ હુકમની અરજીની દ્વિપક્ષીય સુનાવણી થાય તે પહેલાં, પ્રતિવાદીએ તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ વાદગ્રસ્ત જગ્યામાંથી વાદીને બળજબરીથી બેદખલ કરી દીધો હતો.

૬.૫ ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રતિવાદીઓને વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો વાદીને પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્દેશ આપીને સીપીસીની કલમ ૧૫૧ હેઠળ તેની સત્તાનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કર્યો છે. વાદી એ પેટ્રોલ પંપ – રિટેલ આઉટલેટ ચલાવતી ઓઇલ માર્કેટિંગ કંપની છે અને વાદગ્રસ્ત મિલકતમાં તેનો અત્યંત જ્વલનશીલ જથ્થો પડેલો છે જે આવશ્યક ચીજવસ્તુ છે, પરંતુ પ્રતિવાદીના ગેરકાયદેસર અને આપખુદ પગલાંને કારણે, વાદીને વાદગ્રસ્ત જગ્યામાં પડેલી આવશ્યક ચીજવસ્તુઓને સુરક્ષિત કરવાની પણ કોઈ તક મળી ન હતી.

૬.૬ કાયદાની આ એક સુસ્થાપિત સ્થિતિ છે કે અરજીનું નામકરણ અને કાયદાની ખોટી જોગવાઈઓ ટાંકવાથી વાદીને કાયદા હેઠળ અન્યથા મળવાપાત્ર દાદ મેળવવાથી વંચિત કરી શકાય નહીં. સીપીસીની કલમ ૧૫૧ હેઠળ તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિનો હુકમ જારી કરીને આદેશાત્મક વચગાળાની દાદ આપવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટ અસમર્થ ન હતી.

કોઈપણ કારણસર સીપીસીના ઓર્ડર ૩૯ હેઠળ પણ જો ટ્રાયલ કોર્ટ વાદીની તરફેણમાં વચગાળાનો મનાઈ હુકમ ન આપે, તો પણ તે સીપીસીની કલમ ૧૫૧ હેઠળ તેની અંતર્નિહિત સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને પક્ષકારોની તરફેણમાં વચગાળાની દાદ આપી શકે છે. એકવાર વાદી તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ દાવો દાખલ કરીને ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ઉપસ્થિત થયો હોય અને કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયા વિના તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ વાદગ્રસ્ત મિલકતમાંથી બેદખલ થયો હોય, ત્યારે વાદીએ ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ મૂળ દાવો દાખલ કરવાની જરૂર ન હતી. કાર્યવાહીની બહુલતા ટાળવા માટે, વાદીએ સીપીસીની કલમ ૧૫૧ હેઠળ તેની અંતર્નિહિત સત્તાનો ઉપયોગ કરીને તેનો કબજો પુનઃસ્થાપિત કરવા ટ્રાયલ કોર્ટને વિનંતી કરી હતી અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તે યોગ્ય રીતે મંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૬.૭ પ્રતિવાદી એ પ્રથમદર્શી રીતે દર્શાવવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે કે તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ વાદી દ્વારા પ્રતિવાદીને વાદગ્રસ્ત મિલકતની કથિત સોંપણી એ વાદી તરફથી સ્વૈચ્છિક કૃત્ય હતું; બલ્કે, રેકોર્ડ પર પુષ્કળ દસ્તાવેજી પુરાવા છે જે દર્શાવે છે કે પટ્ટો પૂર્ણ થતાં વાદીનો વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો પ્રતિવાદીને સોંપવાનો ક્યારેય ઈરાદો ન હતો. વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો જાળવી રાખવાનો વાદીનો ઈરાદો હતો અને જેના માટે તેણે પ્રતિવાદીને પટ્ટાનું નવીનીકરણ કરવા વિનંતી કરી હતી, પરંતુ તે નકારી કાઢવામાં આવી હતી. વધુમાં, પ્રતિવાદીઓએ વિવિધ દાદ માંગીને કોમર્શિયલ કોર્ટ, જેતપુર સમક્ષ વાદી સામે કોમર્શિયલ સૂટ નં. ૧૨/૨૦૨૫ દાખલ કર્યો છે. ઉપરોક્ત દાવામાં

માંગવામાં આવેલી દાદ પૈકીની એક દાદ વાદી પાસેથી વાદગ્રસ્ત મિલકતનો શાંતિપૂર્ણ અને ખાલી કબજો પાછો મેળવવા બાબતની છે. જોકે, પ્રતિવાદીએ એવી જાહેરાત પણ માંગી હતી કે ભાડા કરારની શરત નં. ૩(૮) પ્રતિવાદી પર બંધનકર્તા નથી. આ બાબત પોતે જ દર્શાવે છે કે પ્રતિવાદીએ તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ વાદગ્રસ્ત મિલકતમાંથી વાદીને બળજબરીથી કાઢી મૂક્યો હતો અને આવા ગેરકાયદેસર કૃત્યને કારણે, વાદીએ તારીખ ૧૧.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ તેના દાવામાં દાખલ કરેલી વાદગ્રસ્ત અરજી દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટનો આશરો લેવો પડ્યો હતો.

૬.૮ સીપીસીના ઓર્ડર ૬, રૂલ ૧૭ હેઠળ વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી સુધારા અરજી ટ્રાયલ કોર્ટને વાદગ્રસ્ત અરજીમાં માંગ્યા મુજબની દાદ આપવાથી અટકાવશે નહીં, એટલા માટે કે સુધારા અરજી દ્વારા, વાદીએ દાવાની તેમજ તેની મનાઈ હુકમની અરજીની માંગણીમાં સુધારો કરવાની માંગ કરી હતી.

૬.૯ ટ્રાયલ કોર્ટે તેની અંતર્નિહિત સત્તાનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કર્યો છે અને દાવાની પેન્ડન્સી દરમિયાન બેદખલ થયેલા વાદી દ્વારા કેસ સાબિત કરવામાં આવ્યો હોવાનું જણાયા પછી, તેની સમક્ષ ટાંકવામાં આવેલા વિવિધ ચુકાદાઓની નોંધ લઈને, ટ્રાયલ કોર્ટે તેના વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા વાદગ્રસ્ત અરજીને યોગ્ય રીતે મંજૂર કરી છે.

૬.૧૦ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સંજણવાલા નિખાલસપણે રજૂઆત કરશે કે જો આ કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિનો હુકમ કે જેના દ્વારા

પ્રતિવાદીઓને વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો વાદીને પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે તે વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી મનાઈ હુકમની અરજી જે અત્યાર સુધી પેન્ડિંગ છે તેના આખરી નિર્ણય સુધી ચાલુ રહે અને દાવાના આખરી નિકાલ સુધી વાદગ્રસ્ત મિલકતના સ્વરૂપ અંગે પક્ષકારોને યથાસ્થિતિ જાળવવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દેશમાં કોઈ ફેરફારની જરૂર હોય, તો ન્યાયના હિતમાં યોગ્ય હુકમ પસાર કરી શકાય છે. તેમ છતાં, વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો તેની મૂળ સ્થિતિમાં પુનઃસ્થાપિત કરવો જરૂરી છે કે જે દાવો દાખલ કરતી વખતે એટલે કે તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ પ્રવર્તમાન હતી.

૬.૧૧ પોતાની દલીલોના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સંજણવાલાએ નીચે મુજબના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે.

(૧) મનોહર લાલ ચોપરા વિ. રાય બહાદુર રાવ રાજા શેઠ હીરાલાલ, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૨ એસ.સી. ૫૨૭ (ફકરા ૧૫ અને ૧૭) માં અહેવાલ થયેલ.

(૨) દોરાબ કાવસજી વોર્ડન વિ. કૂમી સોરાબ વોર્ડન અને અન્ય, (૧૯૯૦) ૨ એસ.સી.સી. ૧૧૭ (ફકરા ૧૬ અને ૧૭) માં અહેવાલ થયેલ.

(૩) સમીર નારાયણ ભોજવાણી વિ. અરોરા પ્રોપર્ટીઝ એન્ડ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ્સ અને અન્ય, (૨૦૧૮) ૧૭ એસ.સી.સી. ૨૦૩ (ફકરા

૨૪ અને ૨૬) માં અહેવાલ થયેલ.

૬.૧૨ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સંજણવાલાએ આ કોર્ટને હાલની અરજી રદ કરવા વિનંતી કરી છે.

૭. સંબંધિત પક્ષકારો તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલો દ્વારા અન્ય કોઈ અને વિશેષ રજૂઆતો કરવામાં આવી નથી.

<u>વિશ્લેષણ અને કારણો:</u>

૮. શરૂઆતમાં જ જે હકીકતો ધ્યાને લેવામાં આવી છે, તે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા વાદીને બેદખલ કરવાની હકીકત સિવાય વધુ વિવાદમાં નથી, એટલે કે, શું તે સ્વૈચ્છિક હતી કે કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયા વિના એકપક્ષીય હતી? એ નિર્વિવાદ હકીકત છે કે વાદી અને પ્રતિવાદીઓએ તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૦૫ ના રોજ ૨૦ વર્ષના સમયગાળા માટે વાદગ્રસ્ત મિલકતના સંબંધમાં લીઝ ડીડ કર્યું હતું, જે તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ પૂર્ણ થયું હતું. વાદી ઓઇલ માર્કેટિંગ કંપની હોવાના કારણે અને પ્રતિવાદી વાદગ્રસ્ત મિલકતના માલિક હોવાના કારણે તેઓએ આગળ ડીલરશીપ કરાર કર્યો હતો, જેના દ્વારા પ્રતિવાદીને વાદગ્રસ્ત મિલકત (રિટેલ આઉટલેટ) નો ઉપયોગ કરીને પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદન વેચવા માટે વાદીના ડીલર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. કોઈપણ કારણસર, વાદી દ્વારા તેના તારીખ ૨૦.૦૩.૨૦૨૫ ના પત્ર દ્વારા ડીલરશીપ રદ કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત પત્ર આ અરજીના રેકોર્ડ પર પાના ૩૮૪ પર (એનેક્ષર આર-૧), વાદી દ્વારા તેના જવાબી સોગંદનામા સાથે રજૂ કરવામાં આવ્યો છે. ઉપરોક્ત પત્ર

અને સદર પત્ર પર પ્રતિવાદી દ્વારા કરવામાં આવેલા શેરાનું માત્ર વાંચન દર્શાવે છે કે માર્ચ ૨૦૨૫ ના મહિનામાં, પ્રતિવાદીએ રિટેલ આઉટલેટ (આર.ઓ.) – પેટ્રોલ પંપનો કબજો વાદીને સોંપ્યો હતો. પ્રતિવાદીએ સદર પત્રમાં એવો શેરો પણ કર્યો છે કે તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ પટ્ટાનો સમયગાળો પૂર્ણ થયા પછી, આર.ઓ. - રિટેલ આઉટલેટ વાદી દ્વારા ખાલી કરવામાં આવશે. રેકોર્ડ દર્શાવે છે કે ડીલરશીપ કરારની ઉપરોક્ત સમાપ્તિ પછી, વાદીએ તેના તારીખ ૦૧.૦૮.૨૦૨૫ અને ૦૬.૧૧.૨૦૨૫ ના પત્રો દ્વારા પ્રતિવાદીઓને પટ્ટાનું નવીનીકરણ કરવા વિનંતી કરી હતી જે તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ સમાપ્ત થઈ રહ્યો હતો. જોકે, તારીખ ૧૯.૦૮.૨૦૨૫ ના જવાબી પત્ર અને તારીખ ૧૪.૧૧.૨૦૨૫ ના ઈમેલ વ્યવહાર દ્વારા, પ્રતિવાદીએ તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૨૫ પછી પટ્ટાનું નવીનીકરણ કરવાની વાદીની વિનંતી સ્વીકારી ન હતી. વાસ્તવમાં, પ્રતિવાદીએ કોમર્શિયલ કોર્ટ, જેતપુર સમક્ષ વાદી સામે કોમર્શિયલ સૂટ નં. ૧૨/૨૦૨૫ દાખલ કર્યો હતો, જેમાં વાદી પાસેથી વાદગ્રસ્ત જગ્યાનો શાંતિપૂર્ણ અને ખાલી કબજો પાછો મેળવવાની દાદ સહિત વિવિધ દાદ માંગી હતી અને શરત નં. ૩(૮) અંગે એવી જાહેરાત પણ માંગી હતી કે તે પ્રતિવાદી પર બંધનકર્તા નથી. શરત નં. ૩(૮) મુજબ, વાદી (પટ્ટો રાખનાર), પટ્ટાની મુદત પૂરી થાય તે પહેલાં, લેખિત નોટિસ દ્વારા પ્રતિવાદી (પટ્ટો આપનાર) ને પટ્ટાના નવીનીકરણ માટે બોલાવી શકે છે. પટ્ટો આપનારે પટ્ટો રાખનારને ભાડે આપેલી જગ્યાનો નવીકરણ થયેલ પટ્ટો આપવો પડશે. પટ્ટાનું નવીનીકરણ મેળવવા અથવા નકારવા અંગે પક્ષકારોના અધિકારોના સંબંધમાં હું મારો અભિપ્રાય વ્યક્ત

કરવા માંગતો નથી. આ પાસાની સંબંધિત કોર્ટ દ્વારા દાવાની કાર્યવાહીના યોગ્ય તબક્કે તપાસ કરી શકાય છે.

૯. તેમ છતાં, આ કોર્ટ એ હકીકતથી અજાણ રહી શકે નહીં કે વાદી લીઝ ડીડના આધારે વાદગ્રસ્ત મિલકતના કબજામાં હતો અને તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૨૫ સુધી, પ્રતિવાદીને કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના વાદગ્રસ્ત મિલકતમાંથી વાદીને બેદખલ કરવાનો કોઈ અધિકાર નથી. વાદીએ તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ પ્રશ્નવાળો દાવો દાખલ કરીને લીઝ ડીડની ઉપરોક્ત શરતના વિશિષ્ટ પાલનની માંગણી કરી હતી, જેમાં તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ જ પ્રતિવાદીઓ પર સમન્સ / નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી. વાદી પ્રતિવાદીઓ દ્વારા ગેરકાયદેસર કૃત્યની દહેશત રાખતો હતો; પછી, સંપૂર્ણ સાવચેતી તરીકે, તેણે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા બળજબરીથી બેદખલી સામે તેને પોલીસ રક્ષણ આપવા માટે તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ પોલીસને વિનંતી કરી હતી. વાદગ્રસ્ત અરજી તેમજ પ્રતિવાદીઓ દ્વારા વાદીને મોકલવામાં આવેલા તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના ઈમેલ વ્યવહારના માત્ર વાંચન પરથી જણાય છે કે, તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ પ્રતિવાદીઓ દ્વારા વાદી પાસેથી વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો મેળવી લેવામાં આવ્યો હતો. નિર્વિવાદપણે, પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલા દાવામાં કોમર્શિયલ કોર્ટ દ્વારા વાદી પાસેથી વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો મેળવવા માટે તેમની તરફેણમાં કોઈ વચગાળાનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો ન હતો, કે ન તો તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ પ્રતિવાદીઓની તરફેણમાં કબજો સોંપતી વખતે વાદી દ્વારા કોઈ પત્ર/ઇમેલ જારી કરવામાં આવ્યો હતો. આ

બાબતને લગતી હકીકતો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે પ્રતિવાદીએ તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ વાદી પાસેથી વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો એકપક્ષીય રીતે લઈ લીધો હતો.

૧૦. હકીકતોની ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિ પર, વાદીએ સીપીસીની કલમ ૧૫૧ સાથે વંચાણે લેતાં ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ દાખલ કરેલી તેની વાદગ્રસ્ત અરજી દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટને વાદીની તરફેણમાં વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે પ્રતિવાદીઓને નિર્દેશ આપવા વિનંતી કરી છે. ટ્રાયલ કોર્ટે આ મુદ્દાની વિગતવાર તપાસ કરી છે અને તેના કારણો આપીને તેના વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા વાદગ્રસ્ત અરજી મંજૂર કરી છે. ટ્રાયલ કોર્ટે તેના વાદગ્રસ્ત હુકમમાં કરેલા સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ પુનઃપ્રસ્તુત કરવા જરૂરી છે.

> "૭. કબજો સંભાળવાનો ઉલ્લેખ કરતા તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના પત્રવ્યવહાર સહિત રેકોર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રી, પ્રથમદર્શી રીતે દર્શાવે છે અને આ કોર્ટને સંતોષ આપે છે કે વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો પ્રતિવાદીઓ દ્વારા તારીખ ૦૨.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ અથવા તેની આસપાસ લઈ લેવામાં આવ્યો હતો. પ્રતિવાદીઓએ આવી વસૂલાતને અધિકૃત કરતી કોઈપણ કોમ્પિટન્ટ કોર્ટનો કોઈ હુકમનામું (ડિક્રી), કબજાનું વોરંટ અથવા હુકમ રજૂ કર્યો નથી.
>
> ૮. સમય વીતી જવાને કારણે પટ્ટો પૂર્ણ થયો હોવાનું માની લેવામાં આવે તો પણ, કબજો પાછો મેળવવાનું કાયદા અનુસાર હોવું જોઈએ.

પટ્ટો પૂર્ણ થવો એ કાયદેસરની પ્રક્રિયાનો આશરો લીધા વિના એકપક્ષીય રીતે કબજો ફરીથી મેળવવાની સત્તા આપતું નથી. રેકોર્ડ પર આવી કોઈ કાયદેસર પ્રક્રિયા દર્શાવવામાં આવી નથી. કાયદા દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત કોઈપણ પ્રક્રિયા દ્વારા કબજો મેળવવામાં આવ્યો હતો તે દર્શાવવા માટે આ કોર્ટ સમક્ષ કોઈ સામગ્રી મૂકવામાં આવી નથી. કાયદા હેઠળ કબજો પાછો મેળવવાની અનુમતિપાત્ર પદ્ધતિ તરીકે સ્વ-મદદ (સેલ્ફ-હેલ્પ) માન્ય નથી.

૯. વાદીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા સિદ્ધાંતો ઠરાવે છે કે કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયા સિવાય સ્થિર કબજામાં ખલેલ પહોંચાડી શકાય નહીં અને મુકદ્દમાની પેન્ડન્સી દરમિયાન કબજામાં એકપક્ષીય ફેરફારની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. પ્રતિવાદીઓના વિદ્વાન વકીલે, આંક ૨૧ દાખલ કરીને, વાદી દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલી સત્તાઓને એ આધાર પર અલગ તારવવા માંગ કરી છે કે સમય વીતી જવાને કારણે પટ્ટો પૂર્ણ થઈ ગયો હતો અને આવા પૂર્ણ થયા પછી વાદીનો કોઈ અસ્તિત્વ ધરાવતો અધિકાર ન હતો. જોકે, જે તફાવત દર્શાવવા માંગવામાં આવ્યો છે તે પક્ષકારોના આખરી કરાર આધારિત અધિકારો સાથે સંબંધિત છે, જે ટ્રાયલ વખતે નક્કી કરવાની બાબતો છે. હાલની અરજી એ મર્યાદિત પ્રશ્ન પૂરતી સીમિત છે કે શું કાર્યવાહીની પેન્ડન્સી દરમિયાન કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયા સિવાય અન્યથા કબજો લેવામાં આવ્યો હતો. પટ્ટો પૂર્ણ થયો હોવાનું માની

લેવામાં આવે તો પણ, કબજો મેળવવાનું કાયદા દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત પ્રક્રિયા દ્વારા જ હોવું જોઈએ. તેથી, આંક ૨૧ માં રજૂ કરાયેલી દલીલો કાયદા અનુસાર સિવાય અન્યથા બેદખલીને ન્યાયી ઠેરવતી નથી.

૧૦. આ કોર્ટને પ્રથમદર્શી રીતે સંતોષ છે કે:

(૧) પટ્ટાના અમલથી વાદી સતત, શાંતિપૂર્ણ અને સ્વીકૃત કબજામાં હતો અને આમ સ્થિર કબજામાં હતો,

(૨) કાર્યવાહીની પેન્ડન્સી દરમિયાન કબજો લેવામાં આવ્યો હતો, અને

(૩) આવી કબજાપ્રાપ્તિ કોઈપણ કાયદેસરની પ્રક્રિયાના અનુસંધાને હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું નથી.

૧૧. જો પુનઃસ્થાપના મંજૂર કરવામાં ન આવે, તો દાવાની વિષયવસ્તુ બદલાઈ જશે અને કાર્યવાહી નિરર્થક બની શકે છે. પેન્ડન્સી દરમિયાન થયેલી બેદખલીથી થયેલા નુકસાનની નાણાકીય દ્રષ્ટિએ પર્યાપ્ત ભરપાઈ થઈ શકતી નથી. તેથી સુવિધાનું સંતુલન આવી બેદખલી પહેલાં તરત જ પ્રવર્તતી સ્થિતિને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં રહેલું છે. આદેશાત્મક વચગાળાની દાદ આપવા માટે આ યોગ્ય કેસ છે કારણ કે પેન્ડન્સી દરમિયાનની બેદખલી ન્યાય વહીવટમાં દખલ કરે છે અને તાત્કાલિક પુનઃસ્થાપનાની ખાતરી આપે

છે.

૧૨. ન્યાયિક કાર્યવાહીની નિષ્ફળતા અટકાવવા માટે અને સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૫૧ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિ પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે હાલનો નિર્દેશ જારી કરવામાં આવ્યો છે, કારણ કે હાલની હકીકતલક્ષી પરિસ્થિતિમાં પેન્ડન્સી દરમિયાન કબજાની પુનઃસ્થાપનાને કોઈ ચોક્કસ જોગવાઈ નિયંત્રિત કરતી નથી. આ હુકમ નવીનીકરણ કલમની માન્યતા અથવા અમલીકરણક્ષમતા નક્કી કરતો નથી અને વાદીની તરફેણમાં કોઈ નવો ભાડુઆત હક બનાવતો નથી કે માન્ય કરતો નથી. પ્રતિવાદીઓ કાયદા અનુસાર સખત રીતે કબજો મેળવવા માટે સ્વતંત્ર છે. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાને લેતાં, હું નીચે મુજબનો હુકમ પસાર કરું છું."

૧૦.૧ તે અનુસાર, ટ્રાયલ કોર્ટે નીચે મુજબનો હુકમ કર્યો હતો.

"૧. આંક ૭ નીચેની હાલની અરજી આથી મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૨. પ્રતિવાદીઓને આ હુકમની તારીખથી ૧૫ દિવસની અંદર વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો વાદીને પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

૩. પુનઃસ્થાપના પર, બંને પક્ષકારો દાવાના આખરી નિકાલ સુધી આ

હુકમના અનુસંધાને પુનઃસ્થાપિત કરાયેલ વાદગ્રસ્ત મિલકતના કબજા અને સ્વરૂપ અંગે યથાસ્થિતિ જાળવી રાખશે.

૪. અહીં કરવામાં આવેલા અવલોકનો ગુણદોષ પર દાવાના ન્યાયનિર્ણયને અસર કરશે નહીં."

૧૦.૨ ટ્રાયલ કોર્ટે સીપીસીની કલમ ૧૫૧ હેઠળ પોતાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કર્યો છે અને દાવાની પેન્ડન્સી દરમિયાન વાદીને બેદખલ કરવામાં આવ્યો હોવાનું જણાતાં, પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિનો હુકમ પસાર કર્યો હતો, જેના દ્વારા પ્રતિવાદીઓને વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો વાદીને પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

૧૧. પ્રતિવાદી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી મુખ્ય ફરિયાદ એ છે કે વાદગ્રસ્ત અરજી ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવી હોવાથી, તે પોષણક્ષમ ન હતી અને વાદીને ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ દાવો દાખલ કરવા માટે નિર્દેશિત કરવો જોઈતો હતો અને ટ્રાયલ કોર્ટે તેમ ન કરીને, વાદગ્રસ્ત અરજી મંજૂર કરવામાં કાયદાની ગંભીર ભૂલ કરી છે. પ્રતિવાદીનો મુખ્ય વાંધો કાયદામાં અસમર્થનીય છે, તે સરળ કારણસર કે વાદગ્રસ્ત અરજીમાં ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૬ નો ઉલ્લેખ કરવા ઉપરાંત, વાદીએ સીપીસીની કલમ ૧૫૧ નો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જેથી ટ્રાયલ કોર્ટને તેની અંતર્ગત સત્તાનો ઉપયોગ કરવા અરજ કરી હતી. તેમાં કોઈ વિવાદ નથી કે અરજીમાં કાયદાની કોઈપણ જોગવાઈનો માત્ર ખોટો ઉલ્લેખ થવાથી, કોર્ટે તે કારણસર અરજી ફગાવી

દેવી જોઈએ નહીં જો અન્યથા તેની પાસે અરજી ધ્યાને લેવાની અને કોઈપણ દાદ આપવાની સત્તા હોય. મારા સુવિચારિત મત મુજબ, વાદગ્રસ્ત અરજીને સીપીસીની કલમ ૧૫૧ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી ગણીને તેને ધ્યાને લેતી વખતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી નથી.

૧૨. જ્યાં સુધી પ્રતિવાદી તરફથી દલીલના અન્ય મુદ્દાનો સંબંધ છે કે સુધારા અરજી ન્યાયનિર્ણય માટે પેન્ડિંગ છે જેમાં વાદીએ દાવામાં તેમજ મનાઈ હુકમની અરજીમાં અરજ સુધારવાની માંગણી કરી હતી, જેના દ્વારા વાદીએ વાદગ્રસ્ત અરજીમાં જે દાદ માંગી હતી તે જ દાદ સમાવિષ્ટ કરવાની માંગણી કરી હતી, વાદગ્રસ્ત અરજી વાદી દ્વારા તાત્કાલિક દાદ મેળવવા માટે દાખલ કરવામાં આવી હતી કારણ કે કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના દાવાની પેન્ડન્સી દરમિયાન પ્રતિવાદી દ્વારા તેને બેદખલ કરવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે માંગવામાં આવેલા સુધારા પર ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દાવાની કાર્યવાહી દરમિયાન વિચારણા કરી શકાય છે અને જો છેવટે વાદી દાવામાં સફળ થાય છે, તો તેને દાવામાં માંગ્યા મુજબ યોગ્ય દાદ આપી શકાય છે. પરંતુ, આવા કારણસર, ટ્રાયલ કોર્ટ પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિનો હુકમ આપવાથી વંચિત ન હતી અને ઓછામાં ઓછી સત્તાહીન તો ન જ હતી, જ્યારે તેને જણાયું કે દાવાની પેન્ડન્સી દરમિયાન પ્રતિવાદીઓ દ્વારા વાદીને બેદખલ કરવામાં આવ્યો હતો, તે પણ કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના.

૧૩. જ્યાં સુધી પ્રતિવાદીની એ ફરિયાદનો સંબંધ છે કે પટ્ટાની મુદત પૂરી થતાં

વાદીને વાદગ્રસ્ત મિલકત જાળવી રાખવાનો કોઈ અધિકાર નથી, તો પ્રતિવાદી તરફથી એ દલીલ કરવામાં ફરીથી ભ્રામકતા છે કે પટ્ટાની મુદત પૂરી થતાં, કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના, તેઓ વાદી પાસેથી વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો મેળવી શક્યા હોત, જે હકીકતમાં તેમના દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. વાદીએ પ્રશ્નવાળા દાવા દ્વારા લીઝ ડીડના વિશિષ્ટ પાલનની, એટલે કે, શરત નં. ૩(૮) ની માંગણી પહેલેથી જ કરી છે, જ્યારે પ્રતિવાદીઓએ પણ વાદી સામે કોમર્શિયલ સૂટ દાખલ કર્યો છે જેમાં વાદી પાસેથી કબજાની દાદ માંગી છે. આવા સંજોગોમાં, પ્રતિવાદીઓ એકપક્ષીય રીતે કાર્ય કરી શક્યા ન હોત અને વાદગ્રસ્ત જગ્યા પર રિટેલ આઉટલેટ - પેટ્રોલ પંપ ચલાવતા વાદી પાસેથી વાદગ્રસ્ત જગ્યાનો કબજો અનધિકૃત રીતે લઈ શક્યા ન હોત. કોઈ એ હકીકતનો ઇનકાર કરી શકે નહીં કે ચાલતા પેટ્રોલ પંપમાં, ટાંકીમાં સંગ્રહિત પેટ્રોલ, ડીઝલ વગેરે જેવી અત્યંત જ્વલનશીલ આવશ્યક ચીજવસ્તુઓ હશે અને વાદીને તેના રિટેલ આઉટલેટમાંથી આકસ્મિક રીતે બેદખલ કરવાથી મિલકતને નુકસાન થશે અને સાથે સાથે જનતા માટે પણ જોખમ ઊભું થશે.

૧૩.૧ આ તબક્કે, હું મનોહર લાલ ચોપરા (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપવા માંગુ છું જેમાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે સીપીસીના ઓર્ડર ૩૯ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૯૪ હેઠળ પોતાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે જો કોઈપણ કારણસર વચગાળાનો મનાઈ હુકમ આપી શકાય તેમ ન હોય તો પણ, સિવિલ કોર્ટ પાસે સીપીસીની કલમ ૧૫૧ હેઠળ વચગાળાનો મનાઈ હુકમ આપવાની અંતર્ગત સત્તાઓ છે. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં

માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૧૮. આ મુદ્દે વડી અદાલતો (હાઈકોર્ટો) વચ્ચે અભિપ્રાયનો તફાવત છે. એક દ્રષ્ટિકોણ એવો છે કે જો સંજોગો સદર કોડના ઓર્ડર ૩૯ ની જોગવાઈઓ હેઠળ આવતા ન હોય તો કોર્ટ કામચલાઉ મનાઈ હુકમ જારી કરી શકતી નથી: વરદાચાર્લુ વિ. નરસિમ્હા ચાર્લુ, એ.આઇ.આર. ૧૯૨૬ મદ્રાસ ૨૫૮; ગોવિંદ-રાજુલુ વિ. ઇમ્પીરીયલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા, એ.આઇ.આર. ૧૯૩૨ મદ્રાસ ૧૮૦; કરુપ્પૈય્યા વિ. પોન્નુસ્વામી, એ.આઇ.આર. ૧૯૩૩ મદ્રાસ ૫૦૦ (૨); મુરુગેસા મુદલી અંગામુથુ મુદલી, એ.આઇ.આર. ૧૯૩૮ મદ્રાસ ૧૯૦ અને સુબ્રમણ્યન વિ. સીતારામ, એ.આઇ.આર. ૧૯૪૯ મદ્રાસ ૧૦૪. બીજો દ્રષ્ટિકોણ એવો છે કે કોર્ટ એવા સંજોગોમાં વચગાળાનો મનાઈ હુકમ જારી કરી શકે છે જે સદર કોડના ઓર્ડર ૩૯ હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યા નથી, જો કોર્ટનો એવો અભિપ્રાય હોય કે ન્યાયના હિતમાં આવો વચગાળાનો મનાઈ હુકમ જારી કરવો જરૂરી છે: ધનેશ્વર નાથ વિ. ઘનશ્યામ ધર, એ.આઇ.આર. ૧૯૪૦ અલ્હાબાદ ૧૮૫; ફર્મ બિચ્છા રામ વિ. ફર્મ બલદેવ સહાય સૂરજમલ, એ.આઇ.આર. ૧૯૪૦ અલ્હાબાદ ૨૪૧; ભગત સિંહ વિ. જગબીર સાહની, એ.આઇ.આર. ૧૯૪૧ કલકત્તા ૬૭૦ અને ચાઇનીઝ ટેનરી ઓનર્સ એસોસિએશન વિ. માખન લાલ, એ.આઇ.આર. ૧૯૫૨ કલકત્તા

૫૬૦. અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે પાછળનો દ્રષ્ટિકોણ સાચો છે અને સિવિલ પ્રોસિજર કોડના ઓર્ડર ૩૯ ની જોગવાઈઓ હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યા ન હોય તેવા સંજોગોમાં કામચલાઉ મનાઈ હુકમો જારી કરવાની અદાલતો પાસે અંતર્ગત હકૂમત છે. કલમ ૯૪ માં એવો કોઈ શબ્દપ્રયોગ નથી જે ઓર્ડર ૩૯ અથવા સદર કોડ હેઠળ બનાવેલા કોઈપણ નિયમો દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યા ન હોય તેવા સંજોગોમાં કામચલાઉ મનાઈ હુકમ જારી કરવા પર સ્પષ્ટપણે પ્રતિબંધ મૂકતો હોય. એ સુસ્થાપિત છે કે સદર કોડની જોગવાઈઓ સંપૂર્ણ નથી તે સરળ કારણસર કે ભવિષ્યના મુકદ્દમામાં ઉદ્‌ભવી શકે તેવા તમામ સંભવિત સંજોગોનું અનુમાન કરવા અને પરિણામે તેમના માટે પ્રક્રિયા પૂરી પાડવા માટે ધારાસભા અસમર્થ છે. 'જો તેમ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું હોય તો' શબ્દપ્રયોગની અસર માત્ર એટલી જ છે કે જ્યારે નિયમો એવા સંજોગો નિર્ધારિત કરે છે જેમાં કામચલાઉ મનાઈ હુકમ જારી કરી શકાય છે, ત્યારે સામાન્ય રીતે કોર્ટે ન્યાયના હિતમાં જરૂરી હુકમો કરવા માટે પોતાની અંતર્ગત સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાનો નથી, પરંતુ માત્ર એ જોવાનું છે કે શું કેસના સંજોગો તેને નિર્ધારિત નિયમ હેઠળ લાવે છે. જો સદર કોડમાં કલમ ૯૪ ની જોગવાઈઓ ન હોત, તો પણ કોર્ટ કામચલાઉ મનાઈ હુકમો જારી કરી શકતી હોત, પરંતુ તે પોતાની અંતર્ગત હકૂમતના ઉપયોગમાં તેમ કરી શકતી હોત. કોર્ટ તે હકૂમતનો ઉપયોગ કરે તેવો આગ્રહ રાખવાનો

કોઈપણ પક્ષકારને અધિકાર નથી અને કોર્ટ પોતાની અંતર્ગત હકૂમતનો ઉપયોગ ત્યારે જ કરે છે જ્યારે તે ન્યાયના હેતુઓ માટે તેમ કરવું એકદમ જરૂરી માને. કામચલાઉ મનાઈ હુકમ જારી કરવાની કોર્ટની સત્તાના ઉપયોગની ઘટનામાં જ સદર કોડની કલમ ૯૪ ની જોગવાઈઓ પોતાની અસર ધરાવે છે અને કોર્ટની પોતાની અંતર્ગત સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાનો અધિકાર છીનવી લેવામાં નહીં.

૧૯. ઓર્ડર ૩૯, નિયમો ૧ અને ૨ માં એવું કંઈ નથી, જે સ્પષ્ટપણે એવી જોગવાઈ કરતું હોય કે તે નિયમોમાં ઉલ્લેખિત ન હોય તેવા કેસોમાં કામચલાઉ મનાઈ હુકમ જારી કરવાનો નથી. નિયમો માત્ર એટલી જ જોગવાઈ કરે છે કે તેમાં દર્શાવેલા સંજોગોમાં કોર્ટ કામચલાઉ મનાઈ હુકમ મંજૂર કરી શકે છે.

૨૦. વધુમાં, સદર કોડની કલમ ૧૫૧ ની જોગવાઈઓ સ્પષ્ટ કરે છે કે અંતર્ગત સત્તાઓ સદર કોડની જોગવાઈઓ દ્વારા નિયંત્રિત થતી નથી. કલમ ૧૫૧ નીચે મુજબ વંચાય છે:

"ન્યાયના હેતુઓ માટે અથવા કોર્ટની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગને રોકવા માટે જરૂરી હોય તેવા હુકમો કરવાની કોર્ટની અંતર્ગત સત્તાને મર્યાદિત કરતી અથવા અન્યથા અસર કરતી હોય તેવી આ કોડની કોઈપણ બાબત ગણાશે નહીં."

૨૧. કલમ ૭૫ અને ઓર્ડર ૨૬ દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યા ન હોય

તેવા સંજોગોમાં સદર કોડની કલમ ૧૫૧ હેઠળની પોતાની સત્તાઓના ઉપયોગમાં કમિશન જારી કરવાની કોર્ટની સત્તાઓ વિશેનો આવો જ એક પ્રશ્ન પદમ સેન વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ, ૧૯૬૧-૧ એસ.સી.આર. ૮૮૪ : (એ.આઈ.આર. ૧૯૬૧ એસ.સી. ૨૧૮) માં ઉદ્ભવ્યો હતો, અને આ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે કોર્ટ આવા સંજોગોમાં કમિશન જારી કરી શકે છે. તેણે (એસ.સી.આર. ના) પાના ૮૮૭ પર : (એ.આઈ.આર. ના પાના ૨૧૯ પર) નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"કોર્ટની અંતર્ગત સત્તાઓ સદર કોડ દ્વારા કોર્ટને સ્પષ્ટપણે આપવામાં આવેલી સત્તાઓ ઉપરાંતની છે. તે તે સત્તાઓની પૂરક છે અને તેથી એવું માનવું જોઈએ કે જ્યારે તે સત્તાઓનો ઉપયોગ સદર કોડમાં સ્પષ્ટપણે જે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે તેની સાથે અથવા ધારાસભાના ઈરાદાઓ વિરુદ્ધ કોઈપણ રીતે વિરોધાભાસી ન હોય ત્યારે સદર કોડની કલમ ૧૫૧ માં દર્શાવેલ હેતુ માટે તેનો ઉપયોગ કરવા કોર્ટ સ્વતંત્ર છે."

આ અવલોકનોનો સ્પષ્ટ અર્થ એ છે કે અંતર્ગત સત્તાઓ કોઈપણ રીતે સદર કોડની જોગવાઈઓ દ્વારા નિયંત્રિત થતી નથી જેવું કે કલમ ૧૫૧ માં જ સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે. પરંતુ તે સત્તાઓનો ઉપયોગ ત્યારે કરવાનો નથી જ્યારે તેમનો ઉપયોગ સદર કોડમાં સ્પષ્ટપણે પ્રદાન કરવામાં આવેલી બાબત સાથે સંઘર્ષમાં હોઈ શકે અથવા ધારાસભાના ઈરાદાઓ વિરુદ્ધ હોઈ શકે. તે સત્તાઓના

ઉપયોગ પર વ્યવહારુ હેતુઓ માટેનો આ પ્રતિબંધ એટલા માટે નથી કે તે સત્તાઓ સદર કોડની જોગવાઈઓ દ્વારા નિયંત્રિત છે પરંતુ એટલા માટે કે એવું માની લેવું જોઈએ કે અમુક સંજોગોમાં હુકમો માટે ધારાસભા દ્વારા ખાસ પૂરી પાડવામાં આવેલી પ્રક્રિયા ન્યાયના હિતો દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે.”

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૧૩.૨ વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિતુલ શેલત દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા યુ. સુધીરા (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા મુજબ પણ, મનોહર લાલ ચોપરા (ઉપર મુજબ) ના ઉપરોક્ત ચુકાદાનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો.

૧૩.૩ આ તબક્કે, (૨૦૧૧) ૧૧ એસ.સી.સી. ૨૭૫ માં અહેવાલ થયેલ કે.કે. વેલુસામી વિ. એન. પલાનીસામી ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો પણ લાભદાયક છે, જેમાં કલમ ૧૫૧ ના વ્યાપનો સારાંશ આપવામાં આવ્યો હતો, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“[૧૦] સામાવાળાએ દલીલ કરી હતી કે પુરાવા ફરીથી ખોલવા માટે અથવા સાક્ષીઓને ફરીથી બોલાવવા માટે કલમ ૧૫૧ નો ઉપયોગ કરી શકાતો નથી. અમે સંપૂર્ણ પ્રસ્તાવ તરીકે સદર રજૂઆત સ્વીકારવામાં અસમર્થ છીએ. જોકે અમે સંમત છીએ કે પુરાવા ફરીથી ખોલવા અથવા સાક્ષીઓને ફરીથી બોલાવવા માટે સદર કોડની કલમ

૧૫૧ નો નિયમિતપણે ઉપયોગ કરી શકાતો નથી. આ કોર્ટ દ્વારા અનેક ચુકાદાઓમાં કલમ ૧૫૧ નો વ્યાપ સમજાવવામાં આવ્યો છે (જુઓ: પદમ સેન વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., ૧૯૬૧ એ.આઇ.આર. (એસ.સી.) ૨૧૮; મનોહરલાલ ચોપરા વિ. શેઠ હીરાલાલ, ૧૯૬૨ એ.આઇ.આર.(એસ.સી.) ૫૨૭; અર્જુન સિંહ વિ. મોહિન્દર કુમાર, ૧૯૬૪ એ.આઇ.આર.(એસ.સી.) ૯૯૩; રામ ચંદ એન્ડ સન્સ સુગર મિલ્સ (પી) લિમિટેડ વિ. કન્હૈય લાલ, ૧૯૬૬ એ.આઇ.આર. (એસ.સી.) ૧૮૯૯; નૈન સિંહ વિ. કુંવરજી, ૧૯૭૦ ૧ એસ.સી.સી. ૭૩૨; ધી નવાબગંજ સુગર મિલ્સ કો. લિમિટેડ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, ૧૯૭૬ એ.આઇ.આર.(એસ.સી.) ૧૧૫૨; જયપુર મિનરલ ડેવલપમેન્ટ સિન્ડિકેટ વિ. કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ, નવી દિલ્હી, ૧૯૭૭ એ.આઇ.આર.(એસ.સી.) ૧૩૪૮; નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેન્ટલ હેલ્થ એન્ડ ન્યુરો સાયન્સિસ વિ. સી. પરમેશ્વરા, ૨૦૦૫ ૨ એસ.સી.સી. ૨૫૬; અને વિનોદ સેઠ વિ. દેવિન્દર બજાજ, ૨૦૧૦ ૮ એસ.સી.સી. ૧). અમે તેમનો સારાંશ નીચે મુજબ આપી શકીએ છીએ:

(એ) કલમ ૧૫૧ એ કોઈ મૂળભૂત જોગવાઈ નથી જે અદાલતો પર કોઈ સત્તા અથવા હકૂમતનું સર્જન કરે છે અથવા આપે છે. તે માત્ર કાયદા અનુસાર ન્યાય આપવા માટે, જે 'યોગ્ય' છે તે કરવા અને જે

'ખોટું' છે તેને પૂર્વવત્ કરવા માટે, એટલે કે ન્યાયના હેતુઓને સુરક્ષિત કરવા અને તેની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગને રોકવા માટે જરૂરી તમામ બાબતો કરવા માટે એક આવશ્યક પરિણામ તરીકે દરેક અદાલતમાં રહેલી વિવેકાધીન સત્તાને માન્યતા આપે છે.

(બી) સદર કોડની જોગવાઈઓ સંપૂર્ણ ન હોવાથી, કલમ ૧૫૧ એ માન્યતા આપે છે અને પુષ્ટિ કરે છે કે જો સદર કોડ સ્પષ્ટપણે અથવા ગર્ભિત રીતે કોઈ ચોક્કસ પ્રક્રિયાગત પાસાને આવરી લેતો નથી, તો જો ન્યાયના હિતમાં જરૂરી હોય તો આવી પરિસ્થિતિ અથવા પાસા સાથે કામ કરવા માટે અંતર્ગત સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. આવી સત્તાનો વ્યાપ હકીકતો અને સંજોગો પર આવી સત્તાનો ઉપયોગ કરવાની જરૂરિયાત સાથે સહ-વિસ્તૃત છે.

(સી) પોતાની અંતર્ગત સત્તાઓના કથિત ઉપયોગ દ્વારા, કાયદા અથવા સદર કોડ દ્વારા પ્રતિબંધિત હોય તેવું કંઈપણ કરવાની કોર્ટ પાસે કોઈ સત્તા નથી. જો સદર કોડમાં કોઈ ચોક્કસ વિષય અથવા પાસાને લગતી જોગવાઈઓ હોય, અને આવી જોગવાઈઓ ક્યાં તો સ્પષ્ટપણે અથવા જરૂરી સૂચિતાર્થ દ્વારા તે બાબતના સંબંધમાં વાપરી શકાય તેવી કોર્ટની સત્તા અથવા હકૂમતના વ્યાપને સંપૂર્ણપણે પૂરી કરતી હોય, તો સદર કોડ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓમાં કાપ મૂકવા માટે અથવા આવી જોગવાઈઓ સાથે અસંગત રીતે અંતર્ગત

સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકાતો નથી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જ્યાં સદર કોડમાં ઉપાય અથવા પ્રક્રિયા પૂરી પાડવામાં આવી હોય ત્યાં કોર્ટ સદર કોડની કલમ ૧૫૧ ની વિશેષ જોગવાઈઓનો ઉપયોગ કરી શકતી નથી.

(ડી) અદાલતની અંતર્ગત સત્તાઓ ખાસ આપવામાં આવેલી સત્તાઓની પૂરક હોવાથી, જ્યારે આ બાબત સદર કોડની કોઈપણ ચોક્કસ જોગવાઈ દ્વારા આવરી લેવામાં આવી ન હોય અને તે સત્તાઓનો ઉપયોગ સદર કોડમાં સ્પષ્ટપણે જે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે તેની સાથે કોઈપણ રીતે વિરોધાભાસી ન હોય અથવા ધારાસભાના ઈરાદા વિરુદ્ધ ન હોય ત્યારે સદર કોડની કલમ ૧૫૧ માં દર્શાવેલ હેતુઓ માટે તેનો ઉપયોગ કરવા કોર્ટ સ્વતંત્ર છે.

(ઈ) અંતર્ગત સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, અદાલત બેવડી સાવચેતી રાખશે, કારણ કે પ્રક્રિયાગત પરિસ્થિતિનો સામનો કરવા માટે કોઈ વૈધાનિક માર્ગદર્શન નથી અને સત્તાનો ઉપયોગ અદાલતના વિવેક અને શાણપણ પર અને કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર આધારિત છે. સદર કોડમાં સ્પષ્ટ જોગવાઈની ગેરહાજરી અને અદાલતની અંતર્ગત સત્તાની માન્યતા અને બચાવને, કોઈપણ દાદ આપવા માટેની સંપૂર્ણ છૂટ (કાર્ટે બ્લેન્ચ) તરીકે ગણવી જોઈએ નહીં.

(એફ) કલમ ૧૫૧ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ સાવચેતી અને

કાળજીપૂર્વક કરવો પડશે, માત્ર જ્યાં તે એકદમ જરૂરી હોય, જ્યારે આ બાબતને સંચાલિત કરતી સદર કોડમાં કોઈ જોગવાઈ ન હોય, જ્યારે અરજદારની શુદ્ધ દાનત પર શંકા કરી શકાય તેમ ન હોય, જ્યારે આવો ઉપયોગ ન્યાયના હેતુઓને પૂર્ણ કરવા અને કોર્ટની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગને રોકવા માટે હોય."

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૧૩.૪ આમ, કાયદાના સ્પષ્ટીકરણને ધ્યાને લેતાં, સીપીસીની કલમ ૧૫૧ હેઠળની સત્તા ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે ઉપલબ્ધ છે, જેનો ઉપયોગ જે યોગ્ય છે તે કરવા અને જે ખોટું છે તેને પૂર્વવત્ કરવા માટે કરી શકાય છે, એટલે કે, ન્યાયના હેતુઓને સુરક્ષિત કરવા અને તેની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગને રોકવા માટે જરૂરી તમામ બાબતો કરવા માટે કરી શકાય છે. માત્ર એટલી જ સાવચેતી રાખવાની છે કે આવી સત્તાનો ઉપયોગ એવા ક્ષેત્રમાં થઈ શકતો નથી જ્યાં સદર કોડ પોતે જ કોર્ટને અમુક બાબતો કરવાથી પ્રતિબંધિત કરતો હોય અથવા સદર કોડમાં કોઈ સ્પષ્ટ ઉપાય કે જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય. ઓછામાં ઓછું રજૂઆતો દરમિયાન, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિતુલ શેલત દ્વારા સદર કોડની આવી કોઈ જોગવાઈ મારા ધ્યાને લાવવામાં આવી નથી. મારા સુવિચારિત મત મુજબ, સીપીસીની કલમ ૧૫૧ હેઠળ નિહિત પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને વાદીની તરફેણમાં આદેશાત્મક વચગાળાની દાદ આપીને, ટ્રાયલ કોર્ટે ન તો પોતાની સત્તા બહાર કામ કર્યું છે કે ન તો સદર કોડની કોઈપણ જોગવાઈઓનો ભંગ કર્યો

છે; બલ્કે, પ્રતિવાદી દ્વારા કરવામાં આવેલા અન્યાયને પૂર્વવત્ કરવા માટે આવી સત્તાનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ કર્યો છે. વાદીને ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ દાવો દાખલ કરવાની સલાહ આપવી ઇચ્છનીય નથી, કારણ કે તે પક્ષકારો વચ્ચેની કાર્યવાહીમાં વધારો કરવા સિવાય બીજું કંઈ નથી. કોઈપણ અદાલતે પક્ષકારને કાર્યવાહી વધારવા માટે પ્રોત્સાહિત ન કરવું જોઈએ, ખાસ કરીને જ્યારે તેની પાસે દાદ આપવાની સત્તા હોય.

૧૪. આ તબક્કે, ક્રિષ્ના રામ મહાલે વિ. શોભા વેંકટ રાવ, (૧૯૮૯) ૪ એસ.સી.સી. ૧૩૧ ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો લાભદાયક છે, જેમાં તેણે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

> "૮. હાલના અપીલકર્તા પ્રતિવાદી ૩ ના વિદ્વાન વકીલ શ્રી તારકુંડે, યોગ્ય રીતે જ ટ્રાયલ કોર્ટ અથવા હાઇકોર્ટ દ્વારા પુરાવાની મૂલવણીમાં અથવા તેમના દ્વારા તારવવામાં આવેલા હકીકતલક્ષી તારણોમાં ગયા ન હતા. જોકે, તેમના દ્વારા ભારપૂર્વક એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે લાયસન્સની મુદત ઘણા સમય પહેલાં પૂરી થઈ ગઈ હતી અને વાદી લાયસન્સના નવીનીકરણ માટે હકદાર ન હતી. તેમના દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે લાયસન્સનો અંત આવ્યો હોવાથી, વાદીને વ્યવસાયનો અથવા જ્યાં તે ચલાવવામાં આવતો હતો તે જગ્યાનો હવાલો જાળવી રાખવાનો કોઈ અધિકાર ન હતો અને વાદી વધુમાં વધુ હાઇકોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત હકીકતોના આધારે પણ

ગેરકાયદેસર બેદખલી માટે નુકસાની માંગી શકતી હતી. અમે શ્રી તારકુંડેની રજૂઆત સ્વીકારવામાં સંપૂર્ણપણે અસમર્થ છીએ. આ દેશમાં એ સુસ્થાપિત કાયદો છે કે જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ મિલકતના સ્થિર કબજામાં હોય, પછી ભલે તે એવી ધારણા પર હોય કે તેને મિલકત પર રહેવાનો કોઈ અધિકાર ન હતો, તેમ છતાં મિલકતના માલિક દ્વારા કાયદાનો આશરો લીધા સિવાય તેને બેદખલ કરી શકાતો નથી. જો તે પ્રસ્તાવ માટે કોઈ સત્તા (ઓથોરિટી) ની જરૂર હોય, તો અમે લછુ યશવંત સિંહ વિ. રાવ જગદીશ સિંહ [એ.આઇ.આર. ૧૯૬૮ એસ.સી. ૬૨૦ : (૧૯૬૮) ૨ એસ.સી.આર. ૨૦૩, ૨૦૮-૨૧૦] માં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ. આ કોર્ટે તે ચુકાદામાં મિદનાપુર જમીનદારી કો. લિમિટેડ વિ. નરેશ નારાયણ રોય [એ.આઇ.આર. ૧૯૨૪ પી.સી. ૧૪૪ : ૫૧ આઇ.એ. ૨૯૩, ૨૯૯ : ૨૩ એ.એલ.જે. ૭૬] ના અગ્રણી પ્રિવિ કાઉન્સિલ કેસમાંથી જાણીતા ફકરાને મંજૂરી સાથે ટાંક્યો હતો જ્યાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે (પાનું ૨૦૮):

"ભારતમાં વ્યક્તિઓને બળજબરીથી કબજો લેવાની પરવાનગી નથી; તેઓ જે કબજા માટે હકદાર છે તે તેમણે અદાલત મારફતે મેળવવો આવશ્યક છે."

૯. રામ રતન વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. [(૧૯૭૭) ૧ એસ.સી.સી. ૧૮૮:

૧૯૭૭ એસ.સી.સી. (ક્રિ) ૮૫: (૧૯૭૭) ૨ એસ.સી.આર. ૨૩૨] માં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચ દ્વારા પણ આ પ્રસ્તાવ સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો. ત્રણ વિદ્વાન ન્યાયાધીશોની બનેલી ડિવિઝન બેંચે ઠરાવ્યું હતું કે સાચા માલિકને કોઈપણ પેશકદમી કરનાર (ટ્રેસપાસર) જ્યારે પેશકદમીના કૃત્ય અથવા પ્રક્રિયામાં હોય ત્યારે તેને બેદખલ કરવાનો અથવા બહાર ફેંકી દેવાનો પૂરો અધિકાર છે પરંતુ જો પેશકદમી કરનાર સાચા માલિકની જાણ સાથે પોતાનો કબજો સ્થાપિત કરવામાં સફળ રહ્યો હોય તો સાચા માલિકને આ અધિકાર ઉપલબ્ધ નથી. આવા સંજોગોમાં, કાયદો એવી અપેક્ષા રાખે છે કે સાચા માલિકે કાયદા હેઠળના ઉપાયોનો આશરો લઈને પેશકદમી કરનારને બેદખલ કરવો જોઈએ. હાલના કેસમાં, અમે ધ્યાન દોરી શકીએ છીએ કે વાદી જગ્યા પર પેશકદમી કરનાર તરીકે પ્રવેશી હોય તેવો કોઈ પ્રશ્ન જ ન હતો, કારણ કે તે રેસ્ટોરન્ટના વ્યવસાયના અને જ્યાં તે ચલાવવામાં આવતો હતો તે જગ્યાના કબજામાં એક લાયસન્સદાર તરીકે અને કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયામાં પ્રવેશી હતી. આમ, પ્રતિવાદી ૩ વાદીને ગેરકાયદેસર રીતે અને તેની પીઠ પાછળ બેદખલ કરવા માટે હકદાર ન હતો જેવું કે હાલના કેસમાં તેના દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે. શ્રી તારકુંડે દ્વારા એ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે ઉપર ઉલ્લેખિત કેટલાક અવલોકનો સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૬ અથવા અગાઉના સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટ, ૧૮૭૭ ની

સમાન જોગવાઈઓ હેઠળ દાખલ કરાયેલા દાવાના સંદર્ભમાં હતા. અમારા મતે, આ કેસમાં તેનાથી કોઈ ફરક પડતો નથી કારણ કે વાદીને સદર વ્યવસાય અને જગ્યાના કબજામાંથી ગેરકાયદેસર રીતે વંચિત કર્યાના થોડા અઠવાડિયામાં જ અને છ મહિનાનો સમયગાળો પૂરો થાય તે પહેલાં જ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. અમારા દ્વારા પહોંચેલા ઉપરોક્ત તારણોને ધ્યાને લેતાં, વાદી અને પ્રતિવાદી ૩ વચ્ચેનો કરાર લાયસન્સ હતો કે સબ-લીઝ તે પ્રશ્ન પર વિચારણા કરવાનું અમે યોગ્ય માનતા નથી.”

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૧૪.૧ એ સાચું છે કે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતનો સદર ચુકાદો દાવાના આખરી પરિણામમાંથી ઉદ્‌ભવ્યો હતો, જે સંજોગો અનુસાર ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ અથવા સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટ, ૧૮૭૭ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવ્યો હોઈ શકે છે. તેમ છતાં, હકીકત એ રહે છે કે, હાલના કેસ જેવી જ પરિસ્થિતિમાં કાયદાનો ઉપરોક્ત સિદ્ધાંત ઠરાવવામાં આવ્યો છે. આમ, એ સુસ્થાપિત છે કે ભારતમાં કોઈપણ વ્યક્તિને બળજબરીથી કબજો લેવાની પરવાનગી નથી. કબજો મેળવવા માંગતી વ્યક્તિએ તે માત્ર કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયા દ્વારા જ, એટલે કે કાયદાની અદાલતનો આશરો લઈને મેળવવો જરૂરી છે.

૧૫. કાયદાની સુસ્થાપિત સ્થિતિને ધ્યાને લેતાં, ઉપરોક્ત હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખતાં, પ્રતિવાદીને તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ થી વાદીને પેશકદમી કરનાર

(ટ્રેસપાસર) તરીકે ગણવાની અને વાદીને વાદગ્રસ્ત મિલકતમાંથી બહાર ફેંકી દેવાની તેમજ કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના છળકપટથી વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો મેળવી લેવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. કોઈપણ કલ્પના મુજબ પ્રતિવાદીઓ કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના વાદી પાસેથી વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો પાછો મેળવવા માટે હકદાર નથી. આમ કરીને, પ્રતિવાદીએ સુસ્થાપિત કાયદાથી વિરુદ્ધ વર્તન કર્યું છે અને આવા સંજોગોમાં, વાદીની તરફેણમાં દાદ આપવાની સંપૂર્ણ સત્તા ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે હતી.

૧૬. એ સાચું છે કે કોઈપણ આદેશાત્મક દાદ અને/અથવા મનાઈ હુકમ, જે સંજોગો અનુસાર હોય, જેના દ્વારા કોર્ટ પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિનો હુકમ પસાર કરી રહી હોય ત્યારે, તેણે કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં લેવા જરૂરી છે. આવી દાદ આપતી વખતે, વાદીએ પોતાની તરફેણમાં મજબૂત પ્રથમદર્શી કેસ, અપ્રતિકાર્ય નુકસાન અને સુવિધાનું સંતુલન સાબિત કરવું પડશે. સમીર નારાયણ ભોજવાણી (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં પૂર્ણ બેંચના ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે, જેમાં નીચે મુજબ પ્રતિપાદિત કરવામાં આવ્યું હતું:

> “૨૪. તે ઉપરાંત, વિદ્વાન સિંગલ જજ તેમજ ડિવિઝન બેંચે દાદને ઘડવાના સિદ્ધાંતને લાગુ કરવામાં મૂળભૂત ભૂલ કરી છે જેનો ઉપયોગ વધુમાં વધુ મુખ્ય દાવામાં આખરી દાદ પર વિચારણા કરતી વખતે થઈ શક્યો હોત અને વચગાળાના તબક્કે નહીં. અપીલકર્તા વિરુદ્ધ પસાર કરવામાં આવેલા હુકમનું સ્વરૂપ નિર્વિવાદપણે વચગાળાના તબક્કે

એક આદેશાત્મક હુકમ છે. દાદને ઘડવા અને વચગાળાના તબક્કે આદેશાત્મક દાદ આપવા વચ્ચે સ્પષ્ટ તફાવત છે. પાછળની બાબતનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, તે માત્ર યથાસ્થિતિ પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે જ આપી શકાય છે અને દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો તે તારીખે અસ્તિત્વમાં રહેલી સ્થિતિ કરતાં અલગ બાબતોનો નવો સેટ સ્થાપિત કરવા માટે નહીં. આ કોર્ટને દોરાબ કાવસજી વોર્ડન વિ. કૂમી સોરાબ વોર્ડન માં, વચગાળાના આદેશાત્મક મનાઈ હુકમ આપવા માટે જરૂરી સંજોગો પર વિચારણા કરવાનો પ્રસંગ મળ્યો હતો. ફકરા ૧૬ અને ૧૭ માં, ફકરા ૧૧-૧૫ માં નોંધાયેલા આ મુદ્દા પરના કાનૂની દાખલાઓનું વિશ્લેષણ કર્યા પછી, કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું: (એસ.સી.સી. પાના ૧૨૬-૨૭)

"૧૬. વચગાળાના આદેશાત્મક મનાઈ હુકમની દાદ આમ સામાન્ય રીતે પેન્ડિંગ વિવાદ પહેલાંની છેલ્લી બિન-વિવાદિત સ્થિતિની યથાસ્થિતિ જાળવી રાખવા અથવા પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે આપવામાં આવે છે જ્યાં સુધી આખરી સુનાવણી ન થાય જ્યારે સંપૂર્ણ દાદ આપી શકાય અથવા ગેરકાયદેસર રીતે કરવામાં આવેલા તે કૃત્યોને પૂર્વવત્ કરવા દબાણ કરવા અથવા ફરિયાદ કરનાર પક્ષકાર પાસેથી જે ખોટી રીતે લેવામાં આવ્યું હતું તે પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે આપવામાં આવે છે. પરંતુ ટ્રાયલ વખતે પોતાનો અધિકાર સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ જાય અથવા નિષ્ફળ જશે તેવા પક્ષકારને આવા

મનાઈ હુકમ આપવાથી જે પક્ષકાર વિરુદ્ધ તે મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો તેને મોટો અન્યાય અથવા અપ્રતિકાર્ય નુકસાન થઈ શકે છે અથવા વૈકલ્પિક રીતે જે સફળ થાય અથવા સફળ થશે તેવા પક્ષકારને તે ન આપવાથી પણ એટલો જ મોટો અન્યાય અથવા અપ્રતિકાર્ય નુકસાન થઈ શકે છે, તેથી અદાલતોએ અમુક માર્ગદર્શિકાઓ વિકસાવી છે. સામાન્ય રીતે જણાવેલી આ માર્ગદર્શિકાઓ છે:

(૧) વાદી પાસે ટ્રાયલ માટે મજબૂત કેસ છે. એટલે કે, તે પ્રથમદર્શી કેસ કરતાં ઉચ્ચ ધોરણનો હોવો જોઈએ જે સામાન્ય રીતે પ્રતિબંધાત્મક મનાઈ હુકમ માટે જરૂરી હોય છે.

(૨) અપ્રતિકાર્ય અથવા ગંભીર નુકસાનને રોકવું જરૂરી છે જેની સામાન્ય રીતે નાણાકીય દ્રષ્ટિએ ભરપાઈ થઈ શકતી નથી.

(૩) સુવિધાનું સંતુલન આવી દાદ મેળવવા માંગનારની તરફેણમાં છે.

૧૭. અનિવાર્યપણે એક યોગ્ય (ન્યાયસંગત) દાદ હોવાના કારણે વચગાળાના આદેશાત્મક મનાઈ હુકમ આપવો કે નકારવો તે આખરે દરેક કેસમાં હકીકતો અને સંજોગોના પ્રકાશમાં વાપરવાના અદાલતના યોગ્ય ન્યાયિક વિવેક પર રહેશે. જોકે ઉપરોક્ત માર્ગદર્શિકાઓ ન તો સંપૂર્ણ છે કે ન તો પૂર્ણ અથવા આત્યંતિક નિયમો છે, અને પગલાં

લેવાની જરૂર હોય તેવા અસાધારણ સંજોગો હોઈ શકે છે, તેમ છતાં આવા મનાઈ હુકમો આપવા કે નકારવા માટે પૂર્વશરત તરીકે તેમને લાગુ કરવા તે ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિનો યોગ્ય ઉપયોગ ગણાશે."

૨૫. કોર્ટે, અન્ય બાબતો સાથે, હેલ્સબરીઝ લોઝ ઓફ ઇંગ્લેન્ડ, ૪થી આવૃત્તિ, ભાગ ૨૪, ફકરો ૯૪૮ ના સિદ્ધાંત પર પોતાના સ્પષ્ટીકરણનો આધાર રાખ્યો હતો, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૯૪૮. વચગાળાની અરજીઓ પર આદેશાત્મક મનાઈ હુકમો. વચગાળાની અરજી પર તેમજ સુનાવણી વખતે આદેશાત્મક મનાઈ હુકમ આપી શકાય છે, પરંતુ, ખાસ સંજોગોની ગેરહાજરીમાં, તે સામાન્ય રીતે આપવામાં આવશે નહીં. જોકે, જો કેસ સ્પષ્ટ હોય અને જેને કોર્ટ માને છે કે તરત જ નક્કી થવો જોઈએ, અથવા જો કરવામાં આવેલ કૃત્ય સરળ અને સંક્ષિપ્ત હોય જેને સરળતાથી સુધારી શકાય તેમ હોય, અથવા જો પ્રતિવાદી વાદી પર સરસાઈ મેળવવાનો પ્રયાસ કરે, જેમ કે જ્યાં, મનાઈ હુકમ માટે અરજી કરવામાં આવનાર છે તેવી નોટિસ મળતાં, પ્રતિવાદી જે કામ સામે ફરિયાદ કરવામાં આવી છે તે કામ ઝડપથી પૂરું કરે છે જેથી જ્યારે તેને વચગાળાના મનાઈ હુકમની નોટિસ મળે ત્યારે તે પૂર્ણ થઈ ગયું હોય, તો વચગાળાની અરજી પર આદેશાત્મક મનાઈ હુકમ આપવામાં આવશે."

૨૬. આ ચુકાદામાં પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંતનું આ કોર્ટ દ્વારા સતત પાલન

કરવામાં આવ્યું છે. એ સુસ્થાપિત છે કે વચગાળાનો આદેશાત્મક મનાઈ હુકમ એવો ઉપાય નથી જે સરળતાથી મંજૂર કરવામાં આવે છે. તે એવો હુકમ છે જે માત્ર એવા સંજોગોમાં પસાર કરવામાં આવે છે જે સ્પષ્ટ હોય અને પ્રથમદર્શી સામગ્રી સ્પષ્ટપણે એવા તારણને ન્યાયી ઠેરવતી હોય કે મુકદ્દમાના પક્ષકારોમાંથી એક દ્વારા યથાસ્થિતિ બદલી નાખવામાં આવી છે અને ન્યાયના હિતની એવી માંગ હતી કે વચગાળાના આદેશાત્મક મનાઈ હુકમ દ્વારા પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે. [જુઓ મેટ્રો મરીન્સ વિ. બોનસ વોચ કો. (પી) લિમિટેડ ૧૨, કિશોર કુમાર ખૈતાન વિ. પ્રવીણ કુમાર સિંહ ૧૩ અને પુરુષોત્તમ વિશનદાસ રહેજા વિ. શ્રીચંદ વિશનદાસ રહેજા.]"

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૧૬.૧ (૨૦૦૬) ૩ એસ.સી.સી. ૩૧૨ માં અહેવાલ થયેલ કિશોર કુમાર ખૈતાન વિ. પ્રવીણ કુમાર સિંહ ના કેસમાં માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટના અન્ય એક ચુકાદાનો સંદર્ભ લેવો પણ લાભદાયક છે જેમાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે:

"૬. વચગાળાનો આદેશાત્મક મનાઈ હુકમ એવો ઉપાય નથી જે સરળતાથી મંજૂર કરવામાં આવે છે. તે એવો હુકમ છે જે માત્ર એવા સંજોગોમાં પસાર કરવામાં આવે છે જે સ્પષ્ટ હોય અને પ્રથમદર્શી સામગ્રી સ્પષ્ટપણે એવા તારણને ન્યાયી ઠેરવતી હોય કે મુકદ્દમાના પક્ષકારોમાંથી એક દ્વારા યથાસ્થિતિ બદલી નાખવામાં આવી છે અને

ન્યાયના હિતની એવી માંગ હતી કે વચગાળાના આદેશાત્મક મનાઈ હુકમ દ્વારા પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે. આ સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં રાખીને, એ જોવું જરૂરી છે કે શું હાથ પરના કેસમાં, વધારાના જિલ્લા ન્યાયાધીશ મનાઈ હુકમનો વચગાળાનો હુકમ પસાર કરવામાં ન્યાયી હતા."

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૧૭. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિતુલ શેલત દ્વારા ભારપૂર્વક એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વાદીની બેદખલી એ વાદીનું એકપક્ષીય કે સ્વૈચ્છિક કૃત્ય હતું કે કેમ, જેના દ્વારા તેણે પ્રતિવાદીઓની તરફેણમાં કબજો સોંપ્યો હતો તે સાબિત કરવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દાવાના પક્ષકારોને પુરાવા રજૂ કરવાની સ્વતંત્રતા આપવી જોઈતી હતી. મારા સુવિચારિત મત મુજબ, વાદીની બેદખલી પહેલાં બનેલી ઉપરોક્ત હકીકતો અને ઘટનાઓની નોંધ લેતાં, પ્રથમદર્શી રીતે એ સ્પષ્ટ થાય છે કે, ઓછામાં ઓછું વાદીનો વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો પ્રતિવાદીને સોંપવાનો ક્યારેય કોઈ ઈરાદો ન હતો; અન્યથા, વાદીએ વિશિષ્ટ પાલન અને પોતાના કબજાના રક્ષણની માંગણી કરતો દાવો દાખલ કર્યો ન હોત. નિર્વિવાદપણે, તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ પ્રતિવાદી દ્વારા વાદીને વાદગ્રસ્ત મિલકતમાંથી બહાર કાઢી મૂકવામાં આવ્યો હતો. આમ, રેકોર્ડ પરની વ્યાપક હકીકતોને ધ્યાને લેતાં, માત્ર એક જ તારણ નીકળે છે કે પ્રતિવાદીએ કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના વાદી પાસેથી વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો

બળજબરીથી મેળવી લીધો છે.

૧૮. માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા ઠરાવવામાં આવેલા કાયદાના ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતની નોંધ લેતાં, જો તેને હાલના કેસની હકીકતો પર લાગુ કરવામાં આવે, તો એ નિર્વિવાદ છે કે વાદી તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૨૫ ના રોજ દાવો દાખલ કરતી વખતે પટ્ટાધારક હોવાના કારણે વાદગ્રસ્ત મિલકતના કબજામાં હતો અને તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ પ્રતિવાદી દ્વારા તેને એકપક્ષીય રીતે બેદખલ કરવામાં આવ્યો હતો, એટલે કે, કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના. આવા સંજોગોમાં, વાદીની તરફેણમાં પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિનો હુકમ આપવો જરૂરી હતો; અન્યથા, પ્રતિવાદીઓને કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો જાળવી રાખવાની મંજૂરી મળે. મારા મતે, જો પ્રતિવાદીના ઉપરોક્ત કૃત્યને આ તબક્કે સુધારવામાં ન આવે, તો કોર્ટ ન્યાયના હેતુઓને સુરક્ષિંત કરવાની પોતાની ફરજમા   નિષ્ફળ જશે અને એક ગેરકાયદેસરતાને કાયમી રહેવાની મંજૂરી આપશે, જે કોઈપણ અદાલતે મંજૂર કરવી જોઈએ નહીં.

૧૯. ઉપરોક્ત ચર્ચા અને કારણોને ધ્યાને લેતાં, મારો એવો સુવિચારિત મત છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વાપરવામાં આવેલી સત્તા સુસ્થાપિત કાયદાની વિરુદ્ધ ન હતી કે ન તો સીપીસીની કલમ ૧૫૧ હેઠળ પોતાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કાયદાની કોઈ સ્પષ્ટ ભૂલ કરવામાં આવી હતી, જેના દ્વારા પ્રતિવાદીઓને વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો વાદીને પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો અને આગળ પક્ષકારોને કબજા અંગે યથાસ્થિતિ જાળવી

રાખવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. તે હદ સુધી, વાદગ્રસ્ત હુકમમાં કોઈ ખામી શોધી શકાતી નથી.

૨૦. તેમ છતાં, ટ્રાયલ કોર્ટે દાવાના આખરી નિકાલ સુધી વાદગ્રસ્ત હુકમ મુજબ પુનઃસ્થાપિત કરાયેલ વાદગ્રસ્ત મિલકતના કબજા અને તેના સ્વરૂપ અંગે પક્ષકારોને યથાસ્થિતિ જાળવી રાખવાનો આગળ નિર્દેશ આપ્યો હોવાનું જણાય છે. આવા નિર્દેશો વાદગ્રસ્ત અરજીના વ્યાપ અને મર્યાદા તેમજ વાદગ્રસ્ત અરજીમાં વાદી દ્વારા માંગવામાં આવેલી અરજ, એટલે કે, પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિની બહાર જશે. આમ, દાવાના આખરી નિકાલ સુધી વાદીને કબજો પુનઃસ્થાપિત કર્યા પછી વાદગ્રસ્ત મિલકત અને તેના સ્વરૂપ અંગેની યથાસ્થિતિ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા મંજૂર કરવી જોઈતી ન હતી, ખાસ કરીને જ્યારે વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી મનાઈ હુકમની અરજી ન્યાયનિર્ણય માટે પેન્ડિંગ છે.

<u>તારણ:</u>

૨૧. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાને લેતાં, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તેના વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા મંજૂર કરાયેલા પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિના હુકમને અને પૂર્વવત્ યથાસ્થિતિ પછી વાદગ્રસ્ત મિલકતના સંબંધમાં વાદીના કબજામાં પ્રતિવાદીઓ ખલેલ પહોંચાડશે નહીં તેવા આગળના નિર્દેશને ખલેલ પહોંચાડ્યા વિના પણ, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તેના વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા આપવામાં આવેલી બાકીની દાદોમાં આ કોર્ટ દ્વારા ફેરફાર કરવો જરૂરી છે.

૨૧.૧ તે અનુસાર, એવું ઠરાવવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૭ ને

વાદગ્રસ્ત મિલકતનો કબજો વાદીને તાત્કાલિક પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. પુનઃસ્થાપના પર, સીપીસીના ઓર્ડર ૩૯ હેઠળ વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી મનાઈ હુકમની અરજીના આખરી ન્યાયનિર્ણય સુધી બંને પક્ષકારો કબજા અંગે યથાસ્થિતિ જાળવી રાખશે.

૨૧.૨ એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે આ કોર્ટ દ્વારા ઉપર કરવામાં આવેલા કોઈપણ અવલોકનો વચગાળાના મનાઈ હુકમની અરજી, અન્ય કોઈપણ અરજીના ન્યાયનિર્ણય વખતે અથવા દાવાના આખરી ન્યાયનિર્ણય વખતે કોઈપણ પક્ષકારના માર્ગમાં આવશે નહીં, જેનો અર્થ એ છે કે સંબંધિત પક્ષકારોના હકો અને દલીલો દાવાના રેકોર્ડ પર આવતા પુરાવા મુજબ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવા માટે આથી ખુલ્લા રાખવામાં આવે છે.

૨૧.૩ મનાઈ હુકમની અરજી, સુધારા અરજી વગેરેનો જ્યાં સુધી સંબંધ છે, તેનો નિર્ણય ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કાયદા અનુસાર અને તેના પોતાના ગુણદોષના આધારે કરવામાં આવશે.

૨૨. ઉપરોક્ત તારણને ધ્યાને લેતાં, હાલની અરજી અંશતઃ મંજૂર કરવામાં આવે છે. રેગ્યુલર સિવિલ સૂટ નં. ૧૦૪/૨૦૨૫ માં આંક ૭ નીચે વિદ્વાન પ્રિન્સિપાલ સિનિયર સિવિલ જજ, જેતપુર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૮.૦૩.૨૦૨૬ નો વાદગ્રસ્ત હુકમ ઉપરોક્ત હદ સુધી અંશતઃ સંશોધિત કરવામાં આવે છે. તે અનુસાર નિયમ (રૂલ) આખરી કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

૨૩. પરિણામે, સિવિલ એપ્લિકેશનનો પણ આથી નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(મૌલિક જે. શેલત, ન્યાયમૂર્તિ)

વિશેષ હુકમ

ચુકાદો જાહેર કર્યા પછી, અરજદારોના વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી નુપુર કે. દલાલ દ્વારા સહાયિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિતુલ શેલતે આ હુકમને બે અઠવાડિયાના સમયગાળા માટે સ્થગિત રાખવા વિનંતી કરી હતી. સામાવાળા નં. ૧ ના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રાશેષ સંજણવાલા દ્વારા આ વિનંતીનો ભારપૂર્વક વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે.

ઉપર જણાવેલ કારણોને ધ્યાને લેતાં, વિનંતી નકારવામાં આવે છે.

(મૌલિક જે. શેલત, ન્યાયમૂર્તિ)

એચ.એમ. પઠાણ

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==

<u>અસ્વીકરણ:</u> સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==